

Programové dokumenty PRO SILVA EUROPA

1

Výzva všem evropským lesníkům, vlastníkům a přátelům lesa

Robanov kot, 22. září 1989

V návaznosti na setkání ve slovinských lesích 18. až 22. září 1989 založila skupina lesníků 10 evropských zemí sdružení evropských lesníků hospodařících přirozeným způsobem. Sdružení si dalo jméno „PRO SILVA“.

Důvodem tohoto rozhodnutí je, že lesy jsou vystaveny mnoha nebezpečím.

Sdružení chce vyvolat celoevropské hnutí za stabilní zdravé lesy.

Sdružení považuje za nutné, aby se lesní hospodářství vyvíjelo ke komplexnímu spravování lesních ekosystémů a tím trvale zajistilo jejich produkční schopnost a poskytování užitků. Rozhodnutím trpělivě pěstovat les s ohledem na přírodní zákonitosti má být podporována mnohotvárnost, bohatost výstavby, přirozená obnova a výstavba lesů ze stanovištně vhodných dřevin.

Sdružení si vytyčuje úkol:

- přispívat ke spolupráci a vzájemné podpoře zemí;
- podporovat činnost a iniciativu výkonných lesníků, vlastníků a přátel lesa;
- podporovat a pořádat výměnu zkušeností, zvláště na příkladu majetků hospodařících podle principů Sdružení;
- vybízet lesnickou vědu ke koordinovanému ekosystémovému výzkumu;
- podporovat zákonodárství ve smyslu celostního pohledu na les;
- udržovat styky mezi těmi, kteří považují za nezbytné zlepšení stability, životnosti a všech funkcí evropských lesů.

Každý, kdo je připraven se aktivně podílet na naplňování uvedených cílů, ať se obrátí na někoho z níže podepsaných.

Připojeno deset podpisů profesorů, vlastníků lesa a lesnických odborníků.

Cílem sdružení Pro Silva je šířit obhospodařování lesa blízké přírodě.

Přírodě blízké lesní hospodářství je strategií zacházení s lesními ekosystémy v jejich celistvosti, jež chce udržet lesy v optimálním zdravotním stavu nebo k tomu má směřovat. Les je považován za komplikované přírodní dění. Je schopen nejen poskytovat surovinu a užitky, ale také se udržovat a obnovovat s minimem lidských zásahů, tedy přinášet produkci při skutečné biologické automatizaci.

Přírodě blízké lesní hospodářství je založeno nejen na starých zkušenostech stoleté pěstební tradice, ale též na výsledcích výzkumu posledních 20 až 30 let v ekologii lesa. Ty umožňují hlubší porozumění zákonům ovládajícím velmi složitou dynamiku lesa, přesto ještě musí být mnohonásobně zdokonaleny.

Uvedenými myšlenkovými pochody se přírodě blízké pěstování lesa zásadně liší od obhospodařování lesa věkových tříd, druhově chudého, které je spíš inspirováno agronomií.

Zásahy pěstitele směřují k vytvoření smíšených lesů, ve kterých se zásoba biomasy jak v čase i na ploše poměrně málo mění. Volba dřevin padá hlavně na domácí dřeviny dobře přizpůsobené stanovišti. Jejich pomalé zmlazování, přednostně přirozené, se děje v ochraně starého porostu.

Stromy jsou sklíženy podle individuálních vlastností a funkční schopnosti (jakost, životnost, hodnotová produkce, cílová dimenze), ne podle stáří. Produkce hospodářského celku je nepřetržitě prověřována, ale hospodář se již nezajímá o pojmy obmýcí, mýtní věk, zmlazovací plocha.

Výsledky tohoto lesního hospodářství, které je různé podle stanoviště a socioekonomické situace, jsou příznivé podle všech hledisek:

- je nejlépe pečováno o přirozenou biocenózu, o rozmanitost zvířeny a rostlinstva v jejich celistvosti,
- lesní krajina bez geometrických linií a bezohledných zásahů působí příjemně,
- je optimálně dosaženo ochranné funkce lesa, neboť půdní kryt lesními porosty není nikdy velkoplošně narušen (ochrana proti erozi, vysychání pramenů, laviny, půdní sesuvy atd.),
- je nejlépe dosaženo produkce suroviny a finančního výnosu, protože cenné dřevo se vyrábí s nejmenšími náklady.

Pro Silva má za to, že její hospodářská strategie může najít uplatnění na všech stanovištích a za všech ekonomických situací, jestliže jsou prioritními polyfunkčnost a trvalá rentabilita. Praktický výkon strategie je samozřejmě rozdílný podle toho, zda se nacházíme ve Skandinávii nebo ve Sředomoří, v horách nebo v nížině, na vápencových nebo kyselých stanovištích, liší se i socioekonomickým cílem vlastníka.

Aby Pro Silva uvedla své myšlenky do života, národní a oblastní spolky pořádají návštěvy lesa a přednášky, vydávají časopisy, publikují články v odborném tisku, vyhledávají vzorové závody, provádějí srovnávací studie.

Vážený čtenáři,

ProSilva je sdružením lesníků, kteří obhospodařují les přírodě blízkým způsobem. Sdružení vzniklo v roce 1989 ve Slovinsku.

Na základě koncepce trvalé udržitelnosti PRO SILVA předkládá svá stanoviska k důležitým aspektům lesního hospodářství a k odpovědnosti vlastníků lesa a lesníků.

Následující texty popisují obecné základy zodpovědného a uvědomělého udržení lesa, péče o něj a těžbu, vyjadřují se k udržení a péči o biodiverzitu, k rámcovým podmínkám, použití exot v pěstování lesa a k ekologické úloze lesa v tvorbě a v péči o krajinu.

Aby se minimalizovala ekologická a ekonomická rizika, PRO SILVA doporučuje široce se přimknout k přírodním procesům. Takové způsoby by měly být předváděny na demonstračních objektech.

ProSilva je názoru, že je možné začít s celostně pojatým udržením lesa a s přírodě blízkým obhospodařováním téměř ve všech výchozích situacích a ve všech vývojových stádiích nejrůznějších hospodářských lesů. S ohledem na velmi rozmanité výchozí situace udržení, ochrana a využívání lesa zahrnuje konzervační a pěstební i obnovnou a zlepšující složku (ochranná území, zmírňování škodlivých účinků imisí, pastva v lese, těžba hrabanky, zakládání nových lesů, úpravy dřevinného složení, snižování vysokých stavů zvěře atd.).

ProSilva podporuje zavádění takového způsobu hospodaření několika způsoby:

- výměnou názorů a informací mezi národními skupinami
- zakládáním vzorových objektů a demonstračních ploch
- setkáním a exkurzemi do vzorových objektů
- spoluprací se vzdělávacími a vědeckými institucemi a ostatními partnery.

Texty vznikly na základě četných diskusí mezi členy evropského výboru ProSilva jejich cílem je přispět ke zlepšení všech funkcí lesa, jež mají význam již dnes nebo jej mohou mít v budoucnosti.

Základní principy

Lesní hospodářství podle zásad ProSilva je strategie, která optimalizuje udržení, ochranu a obhospodařování lesních ekosystémů tak, že lesy Evropy mohou plnit své četné socioekonomické funkce trvale a rentabilně. Tím se ProSilva hlásí k celostnímu pojetí a řízení lesních ekosystémů a zahrnuje pod ně hospodářské a mimoprodukční cíle.

Ve smyslu trvalosti, zahrnující všechny funkce, má ProSilva za to, že lesy Evropy mohou plnit čtyři hlavní funkce:

- přírodní
- ochrannou
- produkční
- kulturní

1. Přírodní funkce (funkční schopnost lesního ekosystému)

Zajištění přírodní funkce je nepostradatelným předpokladem ochranných, produkčních a kulturních funkcí lesů. Lidská společnost určuje cíl lesů: existenční schopnost a vzájemné působení všech životních forem v lesním ekosystému jsou základem všech funkcí. Proto je prvořadým požadavkem udržení popř. obnovení přírodních funkcí.

Prvky funkční schopnosti jsou:

- stanovištně a územně daná rozmanitost rostlin a živočichů (druhová diverzita)
- genetická rozmanitost a kvalita, které udržují schopnost genetických vývojových změn (genetická diverzita)
- stanovištně a územně podmíněná proměnlivost struktur lesa (strukturální diverzita)
- funkční schopnost ekologických procesů (přírodní nebo přírodě blízká dynamika lesa)
- vzájemné ekologické vazby (zřetězení)
- zpětné ekologické působení lesa na prostředí (světové, územní a místní klima, působení na okolní krajinné celky).

ProSilva doporučuje následující základní *prostředky* k zajištění funkční schopnosti lesního ekosystému:

- klást silný důraz na udržení a obnovu přírodních klimaticky a půdně podmíněných lesních typů při obhospodařování
- udržovat půdní úrodnost trvalým pokrytím porostem a ponecháváním biomasy v lese (staré a mrtvé dřevo)
- cíleně podporovat přimísené dřeviny v obhospodařovaném lese se zvláštním zřetelem na vzácné a ohrožené dřeviny
- při obhospodařování lesa používat cizí dřeviny jen, jsou-li ekologicky vhodné, které se dají začlenit do modelu lesního typu a když nebude překročen určitý celkový podíl
- ve zvláštních případech se zříknout těžby.

Jmenované prvky funkční schopnosti lesních ekosystémů jsou v souladu s deklarací o biodiverzitě z konference v Riu 1992.

Ochranné, produkční a kulturní funkce lesů zapadají do přírodní funkce. Každá sama o sobě je důležitá pro lidskou společnost.

2. Ochranná funkce

Hlavními *prvky* ochranné funkce jsou:

- ochrana a obnovení přírodní půdní úrodnosti a struktury (ochrana půdy)
- ochrana přírodních lesních společenstev (ochrana biotopu)
- ochrana pro stanoviště typických a vzácných (ohrožených) druhů (druhová ochrana)
- ochrana proti odnosu půdy (protierozní ochrana)
- ochrana a čištění půdní vody (vodní ochrana)
- ochrana, popř. zlepšení lesního klimatu a jeho působení na okolní krajinu (místní a územní klimatická ochrana)
- udržení a zlepšení blokování oxidu uhličitého (ochrana světového podnebí)
- ochrana popř. zlepšení kvality ovzduší (protiimisní ochrana)
- ochrana před nadměrným zatížením hlukem (protihluková ochrana)
- vyrovnání opticky rušících zásahů do krajiny (ochrana krajinných výhledů)
- Většina ochranných prvků je současně integrální součástí přírodní funkce lesních ekosystémů a nemohou od ní být odděleny ani uplatněny.
- PRO SILVA považuje za základní *prostředky* pro zajištění ochranné funkce tyto:

- zřetel na různé prvky ochranné funkce při komplexním obhospodařování lesa trvalým zápojem
- zdůraznění určitých ochranných funkcí (ochrana půdy, biotopu, druhů) určitým těžebním způsobem nebo těžebním omezením v řízeném obhospodařování (zřeknutí se kultivace stanovištně nevhodných dřevin, hnojení, stanovení těžebního postupu, odvodnění půdy apod.)
- vylišení sítě ochranných lesních území různých kategorií až po rezervace se zákazem těžby, rozložených na větších územích
- zdůraznění jednotlivých ochranných funkcí (protierozní, vodoochranné, klimatické, imisní, hlukové, pohledové) určitými, ochrannému účelu sloužícími, strategiemi obhospodařování lesa

3. Produkční funkce

ProSilva považuje trvalou funkční schopnost lesních ekosystémů (přírodní funkci) rovněž za základ a předpoklad ekonomické trvalosti přírodního lesa. Rovnoměrná a optimální produkční funkce je možná jen tehdy, když současně zůstává zachována ochranná funkce. To vylučuje výrobní strategie, které ochrannou funkci přehlížejí.

ProSilva se hlásí k obhospodařování lesa a využívání v něm narůstající dřevní suroviny.

Se zřetelem na všeobecné zásady trvalosti jsou podstatnými *prvky* produkční funkce

- udržení půdní úrodnosti
- zajištění kontinuity lesní přírody a produkce dřeva
- udržení přirozených energetických a látkových koloběhů.
- ProSilva doporučuje jako *prostředky* přírodě blízkého pěstování lesa:
  - trvalý zápoj na ochranu půdní úrodnosti
  - dalekosáhlé využití prvotních procesů dynamiky lesa
  - hodnotovou produkci výběrem a pěstováním ve všech vývojových fázích
  - udržování porostní zászoby na optimální výši
  - snahu o rovnováhu mezi přírůstem a těžbou na co nejmenších plochách
  - snížení produkčního a výnosového rizika osamostatněním jednotlivých stromů a stromových skupin
  - při péči o porost a při sklizni brát ohled na funkci každého stromu
  - zřeknutí se holosečí a ostatních přetržitých těžebních forem
  - opuštění pojmu obmýti jako měřítka okamžiku sklizně stromu a porostu
  - přednost péče o les před obnovou lesa
  - plynulou obnovu lesa jako integrální součást péče o les a z této péče vycházející
  - samovolnou obnovu a vývoj lesa jednotlivou nebo skupinovou těžbou v dlouhých obnovních dobách, která umožní výchovu přirozeného zmlazení a využití přirozeného zředování porostů při péči o les
  - přednostní používání šetrných těžebních metod, aby se zamezilo poškození půdy a porostu
  - šetrné nasazení strojů přizpůsobené skladbě přírodě blízkého lesa
  - používání ekosystému cizích látek (hnojiv, pesticidů) v nejmenší možné míře pro udržení nebo obnovu přirozené půdní a porostní produktivity
  - zajištění početních stavů zvířecích odpovídajících udržení rovnováhy biotopu a ekosystému

4. Kulturní funkce

ProSilva uznává rostoucí význam lesa pro fyzické a psychické blaho lidí, zvláště v hustě osídlených zemích Evropy.

Podstatnými *prvky* kulturních funkcí lesa jsou:

- vhodnost lesa pro klidné a přírodu šetřící způsoby fyzického a psychického zotavení lidí
- tradiční spojení lidí s lesem a přírodou (les tajemství a pohádek, historické spojení s lesem)
- les zachovává část kulturní tradice (les jako předmět umění: malířství, poesie, hudby)

ProSilva *doporučuje* pro utváření lesa ke kulturní funkci následující *prostředky*:

- přednostní podporu klidných forem rekreace odpovídající nabídkou stezek a rekreačních zařízení
- je-li to nutné, soustředit nabídku rekreace a zařízení do určitých částí,
- vymezení lesních částí jako prostor pro meditaci, snění, vnímání přírody
- podporu pozoruhodných stromů a jiných optických vzruchů (střídání barev, listů, květů a plodů, bylin, keřů, stromů apod.)
- udržení a vytváření krásných lesních scénérií střídáním lesních struktur
- zachování lesních ploch, kde se příroda vyvíjí podle své dynamiky

ProSilva je názoru, že kulturní funkce je přírodě blízkým pěstováním lesa plněna samozřejmě a jen výjimečně vyžaduje doplňující a dotvářející opatření.

Ohled na kulturní funkci lesa při jeho obhospodařování může být pomocí, jak vytvořit protiváhu životních podmínek moderního člověka v urbanistické a technické civilizaci.

ProSilva a biodiverzita

Jedním ze základních cílů lesního hospodářství podle zásad ProSilva je udržení a zlepšení všech hodnot lesa, jak těch, které se vztahují na lidskou společnost, tak těch, které jsou přírodní hodnotou lesa. K nim náleží celé spektrum všech životních forem a organismů, které se v lese vyskytují.

Různé organismy a životní formy jsou vázány na různé vývojové a sukcesní fáze lesa, ke kterým patří též fáze stárnutí a fáze rozpadu, otevřené plochy v lese, vodní hladiny a toky a vše ostatní. Soubor všech organismů žijících v určitém lesním ekosystému je výrazem jeho specifické druhové diverzity, jež je součástí obsáhleji definované biodiverzity.

Druhová diverzita zahrnuje jak vyšší, tak nižší rostliny a živočichy, které mají pro člověka komerční nebo obecně společenský užitek, tak i druhy bez tohoto užitku.

Zachování druhové diverzity jako součásti obecné biodiverzity má svou vnitřní hodnotu, která není bezprostředně spojena s požadavky společnosti.

Zachování druhové diverzity má vedle své vlastní hodnoty vysoký funkční význam při užívání lesního ekosystému podle požadavku společnosti. K nim se vedle tradiční těžby dřeva počítají mnohé další produkty, které podle okolností ještě nemají žádný aktuální význam, ale mohou mít pro budoucnost potenciální tržní hodnotu.

Zachování vysoké biodiverzity obecně slouží ke snížení ekologických a ekonomických rizik.

Možnosti praktické aplikace

Lesník má pro udržení a zlepšení vysoké druhové diverzity v rukou následující *prostředky*:

- podporu druhového spektra domácích dřevin, protože mnohé rostlinné a živočišné druhy jsou na ně vázány koevolučním vývojem

- zvýšení rozmanitosti struktur při obnově lesa, péči o něj a při sklizni jako předpoklad hustého uspořádání nik v prostoru a čase
- ponechávání stojícího a ležícího mrtvého dřeva, starého dřeva, vykotlaných a doupných stromů, v dostatečném počtu a rozmístění
- ochranu zvláštních biotopů v lese (mokřadů, skal, dun, vegetačních okrajů apod.)
- regulace stavu zvěře a populací ostatních konzumentů, kteří by nadměrně plošně jednostranně zneužívali zdroje lesa

Pěstování lesa podle principů ProSilva zlepšuje obecnou biodiverzitu a zvláště diverzitu druhovou.

Ochrana a péče o biodiverzitu v lese jsou vedle veškerého hospodářského plánování integrální součástí lesnické plánovací činnosti. Musí být záměrně rozvíjena a místo od místa konkretizována ve střednědobém lesnickém plánování, v hospodářské úpravě a řízení podniku.

K otázce introdukovaných dřevin

Základní principy

V průběhu postglaciálního obsazování Evropy lesem vznikl vegetační model rozdílný podle lesních oblastí. Ten představuje přírodní hodnotu, která by měla být uchována. Lesní hospodářství zaměřené na výnos by jej tudíž mělo akceptovat jako důležitou základnu všech pěstebních opatření

ProSilva má nicméně za to, že cizí dřeviny mohou za určitých okolností přírodní model obohatit a zvýšit lesnický výnos.

Za cizí dřeviny jsou považovány všechny ty, které dosud nebyly součástí přírodních lesních společenstev a byly přineseny ze vzdálených oblastí. V pěstování lesů mohou být použity po pečlivém kritickém kvalitativním a kvantitativním odzkoušení.

Výchozí podmínky

- V lesních oblastech, v nichž je ještě přírodní nebo přirozené dřevinné složení a dobrý potenciál produkce dřeva, není žádný důvod ke kultivaci introdukovaných dřevin.
- V určitých územích Evropy, v nichž nemohl být dokončen návrat dřevin v postglaciálu, jejichž dřevinný inventář je ve srovnání s klimatickými a stanovištními možnostmi druhově chudý a přináší nízký lesnický výnos, mohou introdukované dřeviny znamenat cenné obohacení.
- V lesních oblastech, v nichž v důsledku historických vlivů byla ovlivněna genetická kvalita dřevin a jejichž půdy byly lidskými zásahy poškozeny, může, pokud pro tato stanoviště nejsou k dispozici vhodnější dřeviny a přirozená sukcese tomu nepomůže, introdukce dřevin přispět ke konsolidaci lesů (pomocné dřeviny popř. s funkcí pionýrů).
- Na zcela pustých odlesněných plochách bez lesního klimatu mohou introdukované dřeviny splnit nepostradatelnou pionýrskou funkci, pokud pro tato stanoviště nejsou k dispozici žádné lepší dřeviny nebo nemohou být znovu vysazeny, popř. přirozená sukcese osídlení lesem nepomůže.

Problémy spojené s pěstováním introdukovaných dřevin

- Expanze do nik. - Určité introdukované dřeviny zabírají dosud neobsazené ekologické niky a invazně je trvale obsazují v neprospěch autochtonní vegetace.
- Zhoršování stanoviště. - Nové introdukované dřeviny zhoršují půdní produktivitu špatným rozkladem opadu, zakyselováním a nedostatečným prokořeňováním půdy.

- Rozšiřování chorob. - Vnášením introdukovaných dřevin do existující vegetace vzniká za určitých okolností nebezpečí zavlečení patogenních organismů, které mohou vážně poškodit existující ekosystém.
- Náchylnost k chorobám. - Některé introdukované dřeviny trpí napadením patogeny místního ekosystému a nebo jsou vystaveny jiným nebezpečím.
- Nedostatečné zapojení do ekosystému. - Introdukované dřeviny se za určitých okolností nedokáží vřadit do místního ekosystému. Nedají se mísit s místními dřevinami, vytlačují místní vegetaci a nebo jsou vyřazovány druhy místní fauny.
- Neschopnost přirozené obnovy. - Mnohé introdukované dřeviny nejsou vůbec anebo aspoň v dostatečné míře se přirozeně obnovovat a potřebují proto opakovanou výsadbu.

Podmínky introdukce

- V každé lesní oblasti je třeba ponechat ekologicky účinné části původních lesních společenstev nebo je znovu obnovit. To vylučuje výlučnou nebo převažující kultivaci introdukovaných dřevin
- Introdukovaná dřevina nesmí při své přirozené obnově a svým konkurenčním chováním být tak agresivní, aby vytlačovala autochtonní dřeviny a ostatní vegetaci
- Introdukovaná dřevina musí být přizpůsobena klimatu a stanovišti lesních oblastí. Nesmí zhoršovat půdu, její opad musí být snadno rozložitelný. Rozklad a mineralizaci opadu musí být schopni zajistit živočichové, houby a mikroorganismy, vázané na domácí dřeviny
- Introdukovaná dřevina nesmí rozšiřovat žádnou chorobu nebo jinak přispět k destabilizaci ekosystému.
- Introdukovaná dřevina nesmí být vystavena mimořádným abiotickým a biotickým rizikům
- Introdukovaná dřevina by se měla postupně začlenit do autochtonní vegetace. Musí tudíž mít schopnost míšení a ekologické integrace do původní flóry lesních společenstev a nesmí vytlačovat domácí faunu
- Introdukovaná dřevina by měla mít schopnost se obnovovat přirozeně, v souladu s obnovou místních dřevin

ProSilva a tvorba krajiny

ProSilva považuje lesní ekosystém za nejdůležitější organickou přírodní součást každé krajiny. Celostní pojetí lesního ekosystému a jej obklopující krajiny PRO SILVA umožňuje takové obhospodařování lesa, který má příznivý vliv na celou krajinu, tzn. mozaiku různých ekosystémů.

Tato základní myšlenka se zakládá na skutečnosti, že les původně pokrýval téměř celou krajinu a byl tedy nositelem téměř všeho života. V dnešní z části odlesněné krajině musí tedy zbývající les co nejvíce a co nejlépe plnit funkce vykloučeného lesa.

Orientace péče o les je pro celkové fungování krajiny mimořádně důležitá. Pěstování lesa je základním pilířem jeho spravování a obhospodařování. Spočívá na celostním pojetí a z toho odvozených opatření: působí tedy od stromu na porost, od porostu na stanoviště, odtud na celý les, který je považován za ekosystém, a konečně na krajinu v jejím souhrnu, k níž patří i člověk.

Pěstování lesa se chápe jako optimální využívání disponibilní energie a její směřování na ty složky ekosystému, které nám zajišťují cílevědomé posílení funkcí lesa.

Polyfunkční les - cíl - obhospodařování podle ProSilva - zaručuje současně i péči o celou krajinu, popř. jejich podstatných funkcí. Takové pěstování lesa příznivě ovlivňuje energetický a vodní

režim krajiny, zlepšuje entropii, rozhodující měrou přispívá k udržení přirozené úrodnosti a chrání život.

Les pěstovaný podle ProSilva, tedy s relativně bohatou zásobou dřeva, skladbou dřevin odpovídající stanovišti a trvale bohatě strukturovaný má své nitro ohraničeno a chráněno proti „cizím prvkům“ (např. zemědělské krajině) lesním okrajem. Pěstování lesa má lesní okraje zlepšovat. Totéž platí i pro okraje podél vod. Stejně významná je i péče o pás horského lesa, který tvoří přechod mezi různými ekosystémy a současně přechodovou zónu pro zvířenu.

Celostní obhospodařování lesa podpoří jeho zbytky v podobě ostrůvků, pásů nebo jednotlivých stromů v kulturní krajině, která je vzdálena své přírodní podobě. Tyto zbytky lesa spojují lesní ekosystémy uvnitř krajiny a oslabují tím záporné vlivy krajiny civilizací pozměněné.

Východiska

ProSilva je sjednocení lesníků a příznivců lesa zastávajících způsoby pěstování lesa, které usilují o udržení, podporu a využívání lesních ekosystémů takovým způsobem, že je optimálně a efektivně dosaženo všech jeho funkcí.

ProSilva vychází z následujícího zjištění:

- V předhistorické době se v Evropě vyvinuly vysoce komplexní ekosystémy s množstvím rostlinných a živočišných druhů. Pokrývaly téměř celou krajinu.
- Člověk v průběhu 2000 let své civilizace les většinou významně omezil, více nebo méně změnil a v četných oblastech zcela zničil.
- Zbylé pralesy a přirozené lesy, avšak i lesy, které byly lesnický nově vytvořeny a přivedeny k vysoké produkční výkonnosti nabývají velkého významu pro udržení života a tak musí působit na ostatní plochy.
- To vše musí být bráno v úvahu při péči o existující les a jeho zužitkování i při zakládání nového lesa.

I. Trvalost

Trvalost v lesním hospodářství nemá být vztažena jen na dřevo nebo jiné hospodářsky zužitkovatelné statky, ale na celkovou funkční schopnost lesního ekosystému. Takto široce chápaný pojem trvalosti zahrnuje:

1. udržení biodiverzity ve smyslu Agendy 21 z konference v Riu, tj. druhovou, genetickou a strukturní rozmanitost,
2. zachování ochranných funkcí lesa pro vodní režim, půdu a klima,
3. uchování přirozené půdní úrodnosti, zdravotního stavu a produkčního potenciálu lesů, popř. jejich zlepšení,
4. způsobilost lesa splnit fyzické a psychické potřeby lidí.

II. Komplexní nebo oddělené funkce lesa

1. Pro lidskou společnost mají všechny funkce lesa stejný význam. Proto by měly být co nejvíce uvedeny v soulad na každé správní jednotce. PRO SILVA proto podtrhuje polyfunkční lesní hospodářství, které zvelebuje ekosystém a obohacuje biodiverzitu.
2. Přes to všechno mohou specifické poměry lesa nebo specifické požadavky nutit k oddělení funkcí na určité dílčí ploše. V žádném případě však nesmí oddělení funkcí způsobit újmu funkčnímu potenciálu ekosystému.
3. Pralesy jsou nepostradatelnými laboratořemi. Několik málo zbytků, které v Evropě máme, musí být vyloučeno z těžby. Vývoji bez lidských zásahů by měly být ponechány další plochy ve všech lesních společenstvech.

III. Ekologicky založené lesní hospodářství

1. PRO SILVA konstatuje, že využívání a řízení ekologických procesů v lesním hospodářství jsou podstatnými prostředky pro racionální obhospodařování lesa. Lesní hospodářství by se proto mělo při péči o lesní ekosystém poučit z přirozeně probíhajících ekologických procesů. To platí též pro zalesňování nelesní půdy a pro zlepšování degradovaných lesů. Má být co nejvíce napodobována struktura a dynamika přírodních lesů a tak zajištěna trvalá uspokojivá výnosovost lesa.
2. Pěstování lesa by se mělo vzdát koncepcí a způsobů zemědělského obhospodařování.

3. ProSilva konstatuje, že přírodě blízké způsoby jsou použitelné pro všechny dřeviny a pro všechny výchozí situace obhospodařování lesa.
4. ProSilva konečně konstatuje, že trvalost produkce a těžby dřeva i všech ostatních funkcí může být v lese obhospodařovaném přírodě blízkým způsobem dobře plánována a kontrolována vhodnými hospodářskoprávními metodami.

IV. Podpora přírodě blízkému způsobu hospodaření

PRO SILVA se závěrem obrací na

- odpovědné činitele vlád, parlamentů a správních orgánů, aby
  - přijaly vyslovené téze a veřejně je podporovaly,
  - přechod na přírodě blízké obhospodařování lesa a jeho další uskutečňování účinně podporovaly daňovými pobídkami, finanční podporou, zákonnými, právními a správními opatřeními,
- výzkum a výuku, aby
  - daly náležitý prostor náběhu na přírodě blízké obhospodařování,
  - zlepšily a interdisciplinárně prohloubily vědecké základy takového obhospodařování,
- všechny vlastníky lesa a lesníky, aby si přisvojili zásady přírodě blízkého obhospodařování, uplatňovali je v každodenní práci a dále je rozvíjeli.

Zásadní skutečnosti

Plánovitě obhospodařování evropských lesů nezačalo, na rozdíl od ostatních částí světa, téměř nikde v nedotčených pralesích. Jen málo pralesů, zvláště ve východní Evropě a ve Skandinávii zůstalo od počátku lidského osídlování před zhruba třemi tisíci lety ochráněno před zpusťšením a zničením. Toto přírodní dědictví dnes zaslouží ochranu.

Dnešní evropské lesy byly v průběhu dvou tisíciletí většinou plánovitě znovu založeny na pustinách, pastvinách a dřívějších zemědělských plochách nebo setrvalé lesnictví rozvinulo nadužívané ochuzené zbytky lesů v novou životní sílu velkém obohacení biomasy, trvalé produkci dřeva a pozoruhodné druhové rozmanitosti.

Přes postupující civilizaci pokrývají dnes lesy v evropských zemích velké plochy. Jsou základem obživy vlastníků lesa, venkovským řemeslníkům a surovinovou základnou pro dřevařský průmysl. Současné jsou nejdůležitějším ekologickým článkem kulturních krajín.

Jejich velká rozloha a mimořádný krajinně kulturní a ekologický význam stojí v nápadném protikladu k malé pozornosti, která je jim věnována v politice, ve společnosti a v médiích.

Prohlášení

S ohledem na okolnost,

- že lesy ve světovém měřítku stále ještě mizejí, současně však roste jejich význam jako obnovitelné a prostředí šetřící suroviny dřeva při rostoucí lidské populaci na Zemi,
- že v důsledku globálního oteplování klimatu se poutání uhlíku lesem stává důležitějším,
- že při postupující ztrátě přirozenosti ostatních částí krajiny se nemůžeme vzdát jejich ekologické vyrovnávací funkce ani všech ochranných funkcí přírodě blízkých ekosystémů,
- že při narůstajících civilizačních vlivech je les stále více využíván pro fyzické a psychické zotavení lidí,

PRO Silva, sdružení přírodě blízkce myslících a konajících evropských lesníků, na závěr svého 3. mezinárodního kongresu v červnu 2000 a se zřetelem k tématu světové výstavy EXPO 2000 „Člověk – příroda – technika“ konstatuje:

1. Ani historicky dlouho trvající zpusťšení lesa není nepřekonatelnou překážkou pro úspěšné znovu zalesnění. Pionýrské lesy často mají jednoduchou strukturu. PRO SILVA však zdůrazňuje, že při důsledném užití zásad přírodě blízkého obhospodařování mohou být tato počáteční stadia brzy převedena v lesy s biologickou stanovišti odpovídající rozmanitostí s vysokými zásobami dřeva a s velkým podílem silných cenných stromů, tedy rychle přivedena k vysokému přírodnímu, ekonomickému a ekologickému potenciálu.
2. Lesní hospodářství podle zásad PRO SILVA je ekonomicky úspěšné. Nižší vstup nákladné přídatné energie a minimalizace provozních rizik, především však sklizeň cenného dřeva, vytváří vlastníkovu možnost zlepšit příjem.

3. Lesní hospodářství podle zásad PRO SILVA vede zároveň a na téže ploše k optimálnímu plnění funkcí ochrany přírody a kulturní. Vlastník lesa může tyto funkce zvláště dobře uspokojit, když mu způsob obhospodařování přináší zisk.
4. Ekonomický úspěch obhospodařování lesa podle PRO SILVA nezávisí na druhu vlastnictví, u všech je stejně úspěšné. PRO SILVA tudíž nedává přednost žádné formě vlastnictví lesa, ty nestojí ve stanovení cílů a plnění funkcí proti sobě, ale navzájem se doplňují.

PRO SILVA se dovolává politiků, správců, svazů, stavovských zastoupení a médií, aby

1. vylepšovali zákonné, právní, daňové a správní předpoklady pro přírodě blízké lesní hospodářství, tento způsob hospodaření ve všech zemích zvýhodňovali, skončili s daňovou diskriminací a postavili na jednotnou základnu právní, správní a daňové podmínky,
2. podporovali vhodnými pomocnými programy obtížný přechod z málo produktivních lesů (stanovištně neodpovídající, pasečné kmenoviny, zpustošené nízké a střední lesy, křovinaté lesy) v přírodě blízký hospodářský les,
3. podporovali prvotní zalesnění ploch a ekologicky vylepšující zakládání lesa a přitom dávali přednost ekologicky vylepšenému zalesnění,
4. posilovali různé druhy vlastnictví v oblasti společenské, ekonomické a ekologické a podporovali jejich spolupráci,
5. dávali ve známost význam dřeva, podporovali jeho využívání a vypracovali srovnávací ekologické souhrnné bilance výroby produktů, jejich užívání a likvidace popř. recyklace,
6. seznamovali veřejnost s významem lesa, s prací vlastníků a prakticky činných lesníků a zlepšovali porozumění přírodě šetrné výrobě dřeva a ekologicky správné péči o lesní ekosystém.